

Een venster op de steentijd: archeologisch vooronderzoek te Havinkbeekstraat 11, Verrebroek (Beveren-Waas, Oost-Vlaanderen)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 2170

Rapport opgemaakt door: Anke Thuy

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

december 2023

Projectnr. Intern: 37115

Projectcode OE:

2023A306 (archeologienota)

2023K50 (proefputten i.f.v. steentijd artefactensites)

COLOFON

Titel

Een venster op de steentijd: archeologisch vooronderzoek te Havinkbeekstraat 11 Verrebroek (Oost-Vlaanderen)

Auteur

Anke Thuy

Projectnummer

- 37115 (intern)
- 2023A306 (Agentschap Onroerend Erfgoed: archeologienota)
- 2020K50 (Agentschap Onroerend Erfgoed: waarderend testvakkenonderzoek)

Plaats en Datum

Aartselaar, november-december 2023

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 2170

ISSN 2406-3940

Alle afbeeldingen zijn aangeleverd door ABO nv tenzij anders aangegeven.

RAPPORTFICHE

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	14/12/2023	Interne draft
v1	18/12/2023	Externe draft
v2	18/12/2023	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anke Thuy
Business Unit Manager	Glenn De Hooghe
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General director	Patrick Hambach

1 THESAURUS

Verrebroek, Beveren-Waas, Oost-Vlaanderen, steentijd, waarderende testvakken, mesolithicum, lithische artefacten, paleobodems, veenafzettingen

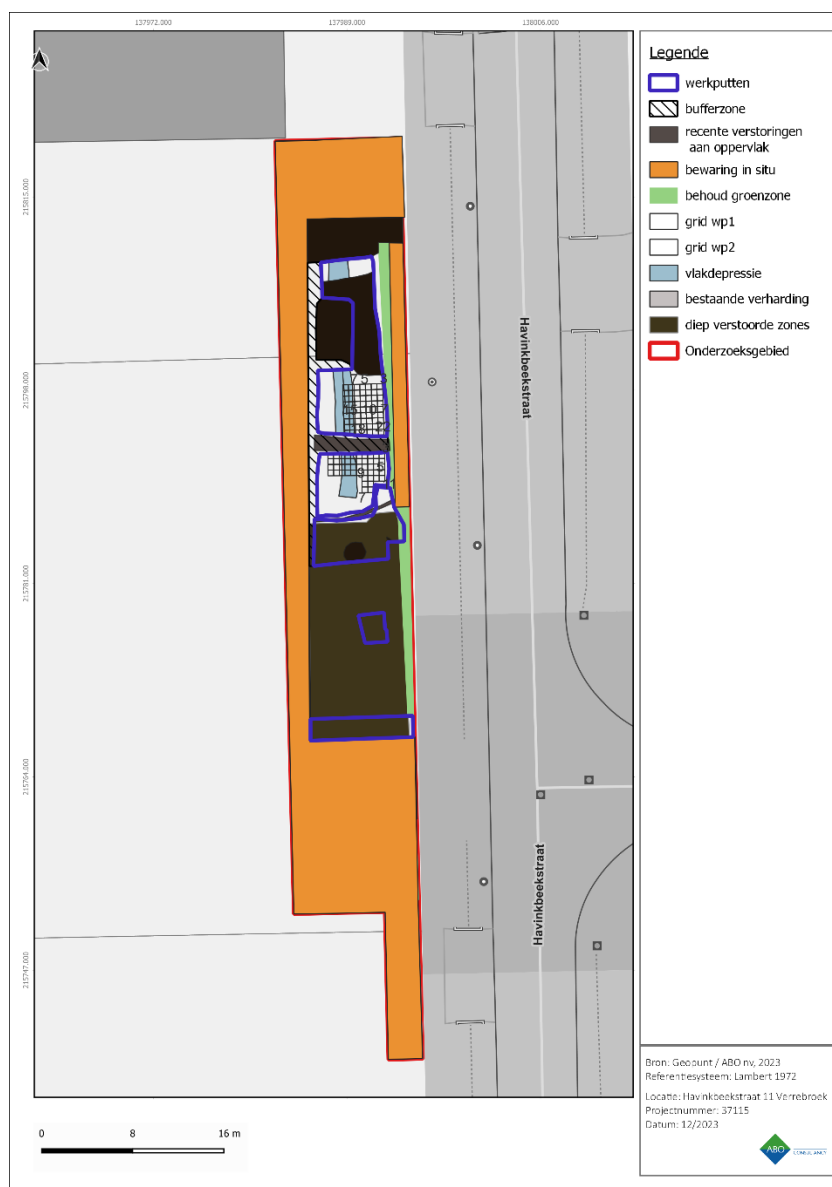
2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 35062	Agentschap Onroerend Erfgoed: 2023B1
ISSN-nummer:	2406-3940
Erkend archeoloog:	ABO nv
Erkenningsnummer	AOE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + Adres onderzoeksgebied:	
- Straat + nr.:	Havinkbeekstraat 11
- Postcode:	9130
- Gemeente:	Verrebroek
- Land	België
Lambertcoördinaten (1972; EPSG: 31370)	Noord: 215869,7799 Oost: 138000,580699998 Zuid: 215595,3695 West: 137750,189999998
Kadaster	
- Gemeente:	Beveren
- Afdeling:	5
- Sectie:	B
- Percelen:	149B, 1206D en 1206E
Uitvoerder:	ABO nv, vertegenwoordigd door Anke Thuy(projectleider), Daan Broeckmans, Melissa Lamberts en Rosean De Backer
Verwerking:	ABO nv, vertegenwoordigd door Anke Thuy, Daan Broeckmans en Viola Stouthuyzen
Contactpersoon IOED	Lina Cornelis
Termijn:	November 2023
Reden van de ingreep in de bodem:	Plaatsen tanks voor waterbuffering
Archeologische verwachting:	Mesolithische steentijdartefactensite
Doelstelling:	Evaluatie van het lithisch materiaal en eventueel andere archeologische vondsten/sporen
Resultaten vooronderzoek:	Aantreffen van mesolithische lithische artefacten

3 GEMOTIVEERD ADVIES

3.1 EVALUATIE TERREIN EN RESULTATEN WAARDERENDE TESTVAKKEN

Een deel van het terrein dat in het onderzoeksgebied viel was op het niveau van het maaiveld bij aanvang van de werken reeds verhard, namelijk de inrit met betonnen grasdals en de westelijke zijde met betonnen platen. Deze zitten ruim boven het niveau van de zandige opduikingen onder het veen waar het steentijdoppervlak zich bevindt. Deze verhardingen blijven ongewijzigd bij het plaatsen van de waterbuffertanks. De zone onder de bestaande inrit valt naar alle waarschijnlijkheid binnen de contour van werkput 1 uit de opgraving van 2007. De kans op verstoring van het steentijdoppervlak door deze opgraving is reëel. In de westelijke zone onder de betonplaten is dit echter nog onaangeroerd. In deze zone kunnen we bewaring in situ behouden. De diepverstoorde zone in werkput 2 zal echter ook verder naar het westen zich in die zone manifesteren. In het zuiden van het onderzoeksgebied zullen ook geen watterbufferingstanks aangebracht worden. Enkel in de zone die met werk- en profielputten werd onderzocht, gaat de verstoring tot -3,3m MV plaatsvinden voor het plaatsen van deze tanks.

Figuur 1: Overzichtsplan met aanduiding behoud in situ op GRB

Het overige deel van het onderzoeksgebied was halfverhard met een laag steenpuin gelegen op een geotextiel. Deze werd gebruikt als parkeerzone voor vrachtwagentrailers. In deze zone werden de graafwerkzaamheden uitgevoerd. Er werden in totaal 4 putten aangelegd. De eerste twee in het zuiden van het terrein bleken tot op aanzienlijke diepte verstoord, waarbij de verstoring 30 tot 50cm onder het verwachte steentijdoppervlak zich manifesteerde. Door het inzicht op de verstoringgraad van deze zuidelijke zone kon het steentijdpotentieel hier als onbestaande worden ingeschat. De werkput die vervolgens werd aangelegd halverwege het onderzoeksgebied bevatte aan het oppervlak ook nog verschillende verstoringen met een grote impact op het bodemarchief. De zone van de aanwezige septische tank, aansluitend rioleringsstelsel en wachtbuis met elektriciteitskabel werd vrijwaart van verder onderzoek. In het overige deel van de werkput 1 kon vervolgens wel het vlak aangelegd worden op het niveau van de zandrug. Door een aanwezige regenafvoerleiding die in gebruik was kon deze werkput echter niet verder naar het noorden aangelegd worden. Een bufferzone werd onder en rond de buis voorzien en vervolgens werd een tweede werkput aangelegd. Deze bevatte centraal ook een grote, diepgaande verstoring. Enkel in het zuiden van deze werkput en het noorden was er nog een sprake van een intact prehistorisch niveau.

Er werd met Onroerend Erfgoedconsulente Lina Cornelis een terreinbezoek ingepland om de uitvoering van het waarderend testvakkenonderzoek bij te stellen. Het grid dat in het Programma van Maatregelen van de Archeologienota (2023A306) werd voorgesteld, werd bijgesteld naar een fijner grid dat het beperkte resterende onderzoeksgebied beter zou dekken. Vervolgens werden in beide werkputten een testvakkengrid uitgezet. De meest noordelijke zone kwam door zijn beperkte omvang en de nabijheid van de werkputwanden ten opzichte van het diepe niet in aanmerking voor de aanleg van een testvakkengrid.

In het versnipperde paleoniveau was een terreindepressie merkbaar die van noord naar zuid liep in het midden van het onderzoeksgebied. Deze sluit aan op wat geregistreerd werd als een middeleeuwse gracht in het onderzoek van Joris Sergant et al. in 2007.

Omschrijving	Oppervlakte
Gebied bewaring in situ	304m ²
Werkput 1 grid	12m ² (waarvan 3m ² in weggespoelde depressie)
Werkput 2 grid	15,75m ²
Gebied met diepe verstoring	min. 155m ²
Onderzoeksgebied	780m ²

Tabel 1: Overzicht oppervlaktes onderzoeksgebied

Bijgevolg konden er maar twee beperkte testvakkengrids uitgezet worden. De zeefstalen werden ingezameld en ter plaatse uitgezeefd. De residu's werden verder gedroogd en uitgesplitst in de omgeving van het kantoor van ABO te Aartselaar. Daar werd op de residu's een assessment uitgevoerd en werd het lithisch materiaal verder bekeken door specialist Daan Broeckmans. Dit resulteerde een overzichtskaart met lithische vondsten in alle testvakken van de grids, op twee na. Er werden geen specifieke clusters vastgesteld, al viel op dat de hoogst gelegen zones binnen deze kleine grids de meeste vondsten opleverden. De testvakken waarvan een tweede niveau werd ingezameld, bevatten allen lithische artefacten. Alle lithische artefacten kunnen toegekend worden aan productieafval, waarvan het overgrote deel voornamelijk microchips zijn. Deze zijn vervaardigd uit tertiaire vuursteen. Het assemblage dat uit de testvakken van werkput 2 komt, bevat ook enkele verhitte/verbrande exemplaren. In testvak 2.1 (rechtsboven in het grid) was een grotere hoeveelheid houtskool aanwezig, de mogelijkheid tot een aanwezige haardplaats kan hier geopperd worden.

Ondanks het feit dat er een duidelijke aanwezigheid is van een steentijdsite, die naar alle waarschijnlijkheid toegewezen kan worden aan het mesolithicum, is de bewaring van de site problematisch. Het overgrote deel van het onderzoeksgebied is sterk verstoord en de site is sterk versnipperd. De resultaten lijken wel aan te sluiten op het onderzoek dat in het verleden werd uitgevoerd door de onderzoekseenheid Pre- en Protohistorie van de UGent in samenwerking met de Archeologische Dienst Waasland. Maar gezien de zeer beperkte omvang van het resterende paleolandschap en de werkomstandigheden die de uiteindelijke zone voor een vlakdekkend steentijdvakkenonderzoek nog verder beperkt in omvang om veilige bufferzones te bewaren ten opzichte van de putranden, zijn de verdere inzichten en kenniswinst die uit een verder onderzoek zouden komen zeer beperkt tot nihil.

Figuur 2: Onderzoeksgebied op orthofoto 2008-2011 met de situatie voor de uitbreiding van de KMO-zone Aven Ackers

Figuur 3: Onderzoeksgebied op orthofoto 2012 die de impact van de uitbreiding van de KMO-zone Aven Ackers op de omgeving aantoont

3.2 CONCLUSIE

Op basis van de archeologienota met ID 25169 (code 2023A306) waarvan akte werd genomen, werd een kennispotentieel toegekend aan het volledige projectgebied en werd vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van testvakken voor waarderend steentijdonderzoek. Het terrein bevat veelvuldige en diepgaande recente verstoringen die gelinkt kunnen worden aan de uitbreiding van de ambachtelijke zone Aven Ackers. Op basis van de landschappelijke ligging kende het onderzoeksgebied een zeer groot potentieel voor het aantreffen van archeologische erfgoedwaarden. Er is een matige tot slechte bodembewaring en de onderzoekszone kent een zeer sterk verstoord karakter. Tijdens het vooronderzoek werden geen grondsporen aangetroffen, de waarderende testvakken leverden, op enkele uitzonderingen na, wel allen lithische artefacten op, waarvan de overgrote meerderheid microchips uit vuursteen zijn. Het materiaal sluit aan op dat uit de nabijgelegen opgraving door Sergant J. et in in 2007 en valt naar alle waarschijnlijkheid in het Mesolithicum te dateren. Door het sterke verstoorde karakter van de zone is het potentieel op kennisvermeerdering echter nihil. De zones die opgenomen kunnen worden voor verder onderzoek zijn zeer klein, gezien er om volgens de veiligheidsrichtlijnen bij werken op de diepte tussen -1.5 en 2m ook een veiligheidstalud voorzien dient te worden. Bovendien heeft onderzoek op de site en daaromheen in recente tijden reeds al enig inzicht verschaft in de evolutie van de menselijke bewoning en het landschap in dit gebied, de resultaten die deze kleine staalname kunnen opleveren kunnen de aanwezige kenniswinst onvoldoende laten toenemen en nuanceren om bijkomend onderzoek aangewezen te maken. **Vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk en te verantwoorden geacht.**